

הלכות חובל ומזיק פרק ד

א. הנוגף את האשה, ויצאו ילדיה אף על פי שלא נתפסו חייב לשלם דמי ולדות לבעל, ונזק וצער לאשה. וכיצד משערים דמי ולדות: שמין את האשה כמה היתה יפה עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה; ונותנין לבעל. אם מת הבעל, נותנין ליורשיו; ואם נגפה אחר מיתת הבעל, אף דמי ולדות לאשה.

ב. היתה נשואה לגר, וחבל בה בחיי הגר נותן דמי ולדות לבעל; מת הגר, פטור. ואם חבל בה אחר מיתת הגר, זכת היא בדמי ולדות. היתה שפחה או גויה בשעת הריון, ובשעת נגיפה נשתחררה או נתגירה הרי דמי ולדות שלה.

ג. הנוגף את האשה, ויצאו ילדיה ומתה אף על פי שהיה שוגג הרי זה פטור מן התשלומין, ואינו משלם כלום: שנאמר "ולא יהיה, אסון ענוש יענש" (שמות כא, כב) לא חלק הכתוב בין שוגג למזיד בדבר שיש בו מיתת בית דין, לפטרו מן התשלומין.

ד. במה דברים אמורים, בשנתפסו לאשה; אבל אם נתפסו לחברו, ונגף את האשה אף על פי שמתה, הואיל והמיתה בלא פגנה להפותה, הרי זה כדבר שאין בו מיתת בית דין, ומשלם דמי ולדות.

ה. המכה אביו ואמו, ולא עשה בהן חבורה חייב בחמשה דברים. אבל אם עשה בהם חבורה, או שחבל בחברו בשבת, אפלו היה שוגג פטור מן התשלומין: מפני שהוא עוון מיתת בית דין; וכבר בארנו שלא חלק הכתוב בדבר שיש בו מיתת בית דין בין שוגג למזיד, לפטרו מן התשלומין.

ו. והלוא החובל מקלקל הוא, וכל המקלקלין בשבת פטורין מן המיתה; ולמה נחשב זה החובל עוון שיש בו מיתת בית דין: הואיל ונחת רוח עשה ליצרו הרע בעת שחבל בחברו הרי הוא כמתקן, ונמצא עוון מיתה; ולפיכך פטור מן התשלומין.

ז. החובל בחברו ביום הכפורים, אפלו במזיד חייב בתשלומין, אף על פי שעבר עברה שהוא חייב עליה מלקות. והלוא כל המחייב מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם, שאין אדם לוקה ומשלם: כך הם הדברים בכל חוץ מחובל בחברו, שהוא משלם, שהרי בפרוש רבתי תורה חובל בחברו לתשלומין, שנאמר "רק שבתו יתן, ורפא ירפא" (שמות כא, ט).

ח. החובל בעבד כנעני שלו, פטור. חבל בעבד עברי שלו חייב בכלן, חוץ מן השבת. החובל בעבד כנעני של חברו, רבו של עבד נוטל חמשה דברים; ואפלו צערו בסם, ונתרפא במהרה הרי כל רפואתו לרבו.

ט. כל עבד שיצא לחרות, ועדין לא הגיע גט שחרור לידו אין לו קנס. ואחרים שחבלו בו אינו יכול להוציא מהן לעצמו, שעדין לא גמר שחרורו; ולא האדון יכול להוציא מהן, שהרי לא נשאר לו בו קנין.

י. לפיכך המפיל שן עבדו, ואחר כך סמה עינו יוצא בשנו, ואינו נותן לו דמי עינו; ואם תפס, אין מוציאין מידו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, שבישו אדם, או צערו, או שנגחו שור, וכיוצא באלו חייב: אם ארעו זה ביום שלרבו, לרבו; ביום שלעצמו, לעצמו.

יא. החובל בעבד עברי שלחברו, חייב בחמשה דברים. וילקח בהן קרקע, ורבו אוכל פרותיה; ולכשיצא העבד לחרות, תצא השדה מתחת ידי רבו. הזיקו הזק שאינו מעב מלאכה כלל, כגון שקטע ראש אָזְנו או ראש חטמו הכל לעבד, ואין לרבו בהן פרות.

יב. החובל בבת קטנה שלאחרים אם נזק הפוחת אותה מכספה הוא, הרי הוא שלאב; וכן שבתה, שלאב: שהרי מעשה ידיה וכסף מכירתה, שלאביה הוא. אבל צער ובשת ורפוי, הרי הוא שלה; וכן נזק שאינו פוחת אותה מכספה, הרי הוא שלה. וכן החובל בבתו, משלים לה צער ורפוי ובשת.

יג. החובל באשת איש השבת והרפוי לבעלה, והצער שלה. והבשת והנזק אם בגלוי הוא, כגון שחבל בפניה ובצוארה או בידיה וזרועותיה השליש שלה, ושני שלישים לבעל; ואם בסתר הוא הנזק השליש לבעל, ושני שלישים לאשה. שלבעל, נותנין לו מיד; ושלאשה, ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פרות.

יד. במה דברים אמורים, בשחבלו בה אחרים. אבל הבעל שחבל באשתו חייב לשלם לה מיד כל הנזק והצער, וכל הבשת; והכל שלה, ואין לבעל בהן פרות. ואם רצתה לתן הדמים לאחר, נותנת. וכזה הורו הגאונים. והבעל מרפא אותה, בדרך שמרפא כל חליה. והמזיק אשתו בתשמיש המטה, חייב בנזקיה.

טו. האשה שחבלה בבעלה אם היה לה תוספת בכתבתה מחיבין אותה למכור התוספת לבעלה בטובת הניה, וגובה ממנה אם רצה הבעל; ואם רצה לגרשה ולגבות מן הכל, גובה. ואם לא היה לה תוספת, אינה יכולה למכור לו עיקר כתבתה, שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתבה, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה. אלא אם רצה הבעל, כותבין עליה שטר בדמי חבלו; או מגרשה, ונוטל מכתבתה הראוי לו.

טז. החובל בבניו הגדולים אם אין סמוכין על שלחנו, נותן להם מיד; והקטנים ילקח להן קרקע בנזקן, והן אוכלין פרותיו. וכן הדין באחרים שחבלו בהן. ואם היו סמוכין על שלחנו, וחבל בהן פטור, בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים. ואם חבלו בהן אחרים בגדולים, יתן להם מיד; ובקטנים ילקח בהן קרקע, והן אוכלין פרותיה עד שיגדילו.

יז. חרש שוטח וקטן, פגיעתן רעה; החובל בהן חייב. והן שחבלו באחרים, פטורין; אף על פי שנתפתח החרש, ונשתפה השוטח, והגדיל הקטן אינם חייבין לשלם: שבשעה שחבלו, לא היו בני דעת.

יח. העבד והאשה, פגיעתן רעה; החובל בהן חייב. והן שחבלו באחרים, פטורין; אבל משלמין לאחר זמן אם נתגרשה האשה או מת בעלה, או נשתחרר העבד: שהרי בני דעה הן, והרי הן כבעל חוב שאין לו מה יפרע שאם העשיר, חייב לשלם.

יט. עבדו שלאדם כגופו, ובהמתו כממונו. כיצד: הרי שהניח גחלת על לב עבדו שלחברו, ומת, או שדחפו לים או לאש והוא יכול לעלות משם, ולא עלה ומת פטור מן התשלומין. ואם עשה כן לבהמת חברו, חייב, וכאלו הניח הגחלת על בגדו ונשרף, שהוא חייב לשלם. וכן כל כיוצא בזה.